

Den westfalske Fred

Det historiske overblik side 130

Her er ideer til, hvordan kanonpunktet Den westfalske Fred kan integreres i emner/temaer.

Om Den westfalske Fred

Freden i 1648 var afslutningen på Trediveårskrigen (1618-48). Freden var et resultat af en langvarig fredskongres med deltagelse af repræsentanter fra stort set alle europæiske lande. Den blev indledt i 1642 og foregik i de westfalske byer Münster og Osnabrück.

At afholde en sådan "international" fredskongres, hvor deltagerne søgte at skabe en holdbar balance mellem de europæiske stormagter, var noget afgørende nyt i den tids internationale politik. Formen blev en succes og dannede skole for senere tiders fredskongresser. Den blev gentaget ved Ütrecht-kongressen i 1714, hvor man genetablerede den europæiske balance efter Den spanske Arvefølgekrig. Også Wienerkongressen i 1815 efter Napoleonskrigene var tilrettelagt efter samme mønster. Det var Versailleskongressen efter Første Verdenskrig (1914-18) også til dels. Men her var andre interesser vigtigere end at genoprette en balance i Europa. Også FN har som organisation rødder tilbage til fredskongressen 1642-48.

Den westfalske Fred betød også implementering af en ny statsforståelse. Tidligere – før reformationen – havde en konge eller en kejser fra en europæisk stormagt sammen med paven ofte fungeret som mæglere i mellemstatlige konflikter. Men efter reformationen havde paven mistet sin autoritet i det protestantiske Nordeuropa. Kristendommen var i det hele taget ikke længere en samlende ideologi. Med Den westfalske Fred ophørte religionen med at være en afgørende faktor i fredsftaler. I stedet blev enkeltstaterne betragtet som suveræne enheder, der handlede ud fra verdslige interesser. Balancen mellem staterne var udtryk for deres indbyrdes magtforhold.

Historikeren Knud J. V. Jespersen kalder den westfalske fredskongres for "En ny verdensorden", der var kendetegnet ved for det første "... forestillingen om den suveræne, verdslige, territorielt afgrænsede fyrstestat som egentlig grundenhed i det internationale mønster. Det andet var bevidstheden om, at dette mønster blev holdt sammen af de indbyrdes magtrelationer mellem staterne." (*Det europæiske Hus, bd. 4., 1991, s. 124*).

Den westfalske Fred fastslog også, at statsmagten (kongen) havde voldsmonopol. Et princip der også i dag kendetegner en retsstat. I årtierne efter freden begyndte de europæiske fyrster at etablere nationale hære – og brugen af lejetropper fortonede sig. Karl 12. af Sverige (1697-1718) etablerede den meget effektive svenske hær.

Alt i alt betød Den westfalske Fred etablering af en ny rationelt funderet statsforståelse, hvor væsentlige elementer stadig er aktuelle i dag.

Emne: Trediveårskrigen

Trediveårskrigen varede fra 1618 til 1648 – i hvert fald hvis man isoleret ser på den del af krigen, der foregik i det tyske område. Hollænderne vil hævde at krigen startede i 1568, hvor deres 80 års lange uafhængighedskrig fra Spanien begyndte. Svenskerne vil se den som en hundredårskrig, startende med deres første erobringer i Baltikum til freden efter Carl-Gustav-krigene i 1660.

Trediveårskrigen – uanset det reelle antal år – var ikke en uafbrudt krig, men en række forskellige krige, der berørte stort set alle europæiske stater. Et emnearbejde kan tilrettelægges i tre faser:

- Forudsætninger, årsager
- Forløb (kan opdeles efter involverede aktører). Det er oplagt at inddrage en af de nævnte ungdomsromaner.
- Følger, konsekvenser på kort og længere sigt.

Tværgående tema (historie og samfundsfag): En ny verdensorden

Med udgangspunkt i ovenstående beskrivelse af den westfalske fredskongres kan man tilrettelægge et tværgående tema om international politik med vægt på udviklingen af internationale spilleregler og internationale organisationer. Eksempler på emner, der kan indgå i temaet:

- Den westfalske fredskongres 1642-48
- Wienerkongressen 1814-15
- Versailleskongressen 1919
- Etablering af Folkenes Forbund efter Første Verdenskrig
- Etablering af Forenede Nationer efter Anden Verdenskrig.

Materialer

Bøger:

Fonnesbech-Wulff, Benedicte: *Christian 4. og 30-årskrigen – Danmarks vej fra stormagt til småstat*, Gyldendal 2001

Gregersen, Hans: *Da krigen kom*, Tema 1989 (ungdomsroman)

Röhrig, Tilman: *Måske om tre hundrede år*, Apostrof 1984 (ungdomsroman)

Schmidt, J. Boisen: *I kejserkrigen*, Forum 1988 (ungdomsroman)

Wahl, Mats: *Anna-Carolinas krig*, Gyldendal 1987 (ungdomsroman)

Links:

Den westfalske Fred:

http://da.wikipedia.org/wiki/Westfalske_fred

[http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Tyskland, %C3%98strig, Schweiz og Liechtenstein/Tyskland_1517-1648/Den_Westfalske_Fred](http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Tyskland,_%C3%98strig,_Schweiz_og_Liechtenstein/Tyskland_1517-1648/Den_Westfalske_Fred)

Trediveårskrigen:

<http://www.emu.dk/modul/30-%C3%A5rskrigen>